

Táňa Kubátová

Doktorka Lída

TÁŇA KUBÁTOVÁ

Doktorka Lída

Literární hříčka napodobující tvorbu
meziválečné Červené knihovny

2013

© Taťána Kubátová, 2013

Vydalo v roce 2013 nakladatelství Taťána Kubátová,

Janského 2367/97, 155 00 Praha 5,

web: <http://www.tkweb.cz>,

e-mail: tana@tkweb.cz

jako celkově jedenáctou a druhou elektronickou publikaci v edici POHODKY

První vydání

Obálku navrhla a zpracovala © Taťána Kubátová,

sazba Taťána Kubátová

Veškerá práva vyhrazena.

Tato kniha ani jakákoli její část nesmí být kopírována či jiným způsobem rozšiřována bez výslovného povolení nakladatele.

ISBN 978-80-87805-03-9 (epub)

ISBN 978-80-87805-04-6 (mobi)

ISBN 978-80-87805-05-3 (pdf)

Kapitola první,

SIROTCI.

Na pohřeb Anežky Sojkové nepřišlo mnoho lidí. Kromě jejích dětí již jen několik sousedů, Anežčina vzdálená sestřenice a listonoš Vosátko. Za prostou rakví kráčely tři útlé postavičky, nejvyšší uprostřed, menší po stranách, držely se pevně za ruce a šly němé s pohledy stále nevěřícími. Ještě studené dubnové slunce ozařovalo tři kaštanově hnědé hlavy s bohatými kučerami a studený vítr profukoval tenké nuzné kabátky, jež ani jedné z postaviček dobře nepadly. Zatímco nejstarší dívce a mladšímu hochovi sahaly rukávy hodně vysoko nad zápěstí, nejmladší holčička jako by se ve svém kabátku ztrácela. Zdědila ho po nejstarší sestře a ještě do něj nedorostla.

Malý průvod se rozptýlil kolem čerstvě vykopaného hrobu. Pan farář, ospale vyhlížející padesátník s kulatým bříškem, začal monotónně hovořit. Žádné ze tří dětí Anežky Sojkové jeho slova nevnímalo. Jejich oči se smutně upíraly na černé víko rakev, ozdobené jen skromným věnečkem a několika prostými kytičkami. Jakmile kněz domluvil, rakev se pohnula a spouštěna neobratnými rukama čtyř nosičů pomalu klesala do černé jámy.

„Maminko!“ zvolaly jako na povel obě menší děti a učinily pohyb, jako by se i ony chtěly vrhnout do tmavé jámy. Jejich starší sestra je zadržela, objala jejich hubená ramínka a přitiskla je k sobě. Sama měla v očích záplavu slz, ale snažila se chovat co možná nejstatečněji. Sklonila se k dětem a zašeptala jim pár slov.

Zatím už byla rakev usazena na dno jámy. Někdo dal dětem do ruky lopatku a ony, nyní plačící už všechny tři, hodily každé trochu hlíny na rakev.

Pohřeb byl u konce. Přicházela hrstka smutečních hostů, všichni trochu rozpačití, a každý z nich se snažil povědět pár slov té nejstarší, která jako zástupce rodiny přijímala projevy soustrasti. Jak ale utěšit sedmnáctiletou dívku, která zůstala na světě sama s dvanáctiletým bratrem a sedmiletou sestřičkou, která měla doma v hrníčku sotva tolik, aby to stačilo na činži na měsíc, neboť všechny skrovné rodinné úspory spolkla matčina vleklá

nemoc? Jak pomoci sirotkům, když se každý ze sousedů měl sám co ohánět, aby uživil svoji vlastní rodinu?

Proto ta bezradnost, proto ono nesmělé přešlapování na místě, proto ony sklopené zahanbené pohledy.

A pak se lidé zvolna vytráceli a na jejich tvářích se objevovala úleva, že tu nepřijemnou povinnost mají za sebou.

„Pojďte, půjdeme domů,“ promluvila tiše nejstarší Lída a vzala obě děti za ruce.

V tmavém bytě s malým okénkem do dvora bylo chladno i v nejparnějším létě. V jediném pokoji se tam vařilo, učilo, spalo i pralo. V tom bytě nebydleli Sojkovi příliš dlouho. Dříve žili přece jen slušněji. Maminka chodila do továrny šít košile a po večerech obšívala s Lídou knoflíkové dírky, a tak při velmi skrovné stravě a šetrném oblékání dokázala držet nejstarší dceru na gymnasiu. Rok poté, co začal gymnasium navštěvovat i prostřední Vašík, se však prudce zhoršila její vleklá nemoc a ona byla nucena ulehnout. Rostly účty za doktora a Lídiny výdělky na obživu nestačily, ačkoli nyní šila, sotva přišla ze školy, a končila pozdě v noci. Museli se přestěhovat do levnějšího bytu. Lída chtěla zanechat školy a najít si zaměstnání. Matka ji však zapřísahala, aby to nedělala. Do maturity zbývalo Lídě jen půldruhého roku, ze školy nosila samé jedničky a matka se těšila, že najde po škole místo někde v úřadě, kde vydělá dvakrát tolik, jako kdyby školu nedokončila a odešla do továrny. I Lída věděla, že jí maturita otevře dveře k lepšímu zaměstnání, proto se snažila vydržet stůj co stůj. Našla si lepší výdělek: místo obšívání knoflíkových dírek nyní přišívala korálky na kabelky. Byla to titěrná práce, ale Lídiny šikovné ruce ji zvládly velice rychle. Jistě by mimo domov našla lepší práci. Doneslo se k ní například, že jedna chudá oktávánka chodí po večerech mýt nádoby do jednoho hotelu a vydělá víc než ona šitím, ale Lída se musela starat o nemocnou matku, která stěží přečkávala i tu dobu, kdy byla Lída ve škole.

Půl roku neznala Lída nic jiného než školu, šití, ošetřování a pár hodin neklidného spánku na široké posteli, kterou sdílela s nemocnou matkou, zatímco druhé dvě děti se tísnily na další posteli.

Víc nábytku než tyto postele, jedna skříň, stůl se třemi židlemi a stolička

s umývadlem už se do pokoje nevešlo.

Není divu, že při takovém životě se z veselé zdravé septimánky stalo hubené, zadumané a ustarané děvče, které mělo často obavy, aby je ve škole nepřemohl spánek. I známky se horšily. Marně si Lída drmolila francouzská a německá slovíčka při přiřívání korálků. Její dlouhodobé nevyspání způsobovalo ztrátu soustředění, přestože se Lída přemáhala vší silou vůle.

A po půl roce, po nekonečných účtech za doktora, po nekonečně laskavé Lídině péči, maminka zemřela. Pro děti to byla hrozná rána. Vždyť maminka byla jediný jejich blízký člověk. Tatínek jim zemřel už před šesti lety, babičky a dědečky vůbec nepoznaly a z celého příbuzenstva znaly jen mamčinu vzdálenou sestřenicí, která se o ně nezajímala, protože se měla sama co ohánět.

Oči malého chlapce a ještě menší holčičky se nyní v tom temném pokojíku s nadějí obracely k bledé útlé sedmnáctileté dívčině v pevné víře, že jejich velká sestra je utěší, že si bude vědět se vším rady a že se o ně postará.

Vědomí, že právě ona je tou, na níž leží břímě celé jejich malé domácnosti, dodávalo Lídě neobyčejnou sílu. Utřela si slzy, rázně napřímila svá útlá ramena a zapojila sourozence do nezbytných domácích prací. Nejprve ze všeho se společně pustili do vaření polévky k obědu. Pak Lída dětem pomohla se školními úkoly a nakonec se rázně pustila do organizování změn v bytě. Nejprve vyzbrojila děti hadrem a kartáčem a společně celý pokojík i předsíňku vydrhli. Posléze se pustila do namáhavého přestavování nábytku. Širokou postel, na níž spávala s matkou, nyní určila dětem a přestěhovala ji na nejteplejší místo v pokoji poblíž kamen. Každé dítě dostalo svůj polštář a svoji pokrývku, i když oboje už hodně vyspravené. Lída sama si nechala úzké lůžko s nejchatrnějšími přikrývkami.

Jakmile byl pokojík uveden do co možná nejlepšího stavu a poté, co Lída uložila děti ke spánku, sedla si ke stolu k chabému světlu a s tužkou v ruce začala počítat. Jak tak počítala, její čelo se čím dál víc chmuřilo a ve velkých modrých očích se znovu objevily slzy. Ne, i kdyby ušila ve všední den i v neděli dvakrát tolik kabelek jako zvládala doposud, na obživu rodiny to stačit nebude. Musí si najít výnosnější zaměstnání i za cenu, že by musela

trávit odpoledne a večery mimo domov. Vašík už je rozumný chlapec, je mu dvanáct, a bude tedy muset zvládnout ohřát sobě a Aničce polévku k večeři, udělat si sám úkoly a dohlédnou na Aničku, aby i ona si splnila všechny své povinnosti.

A znovu Lída zvažovala, zda nemá odejít ze školy a najít si zaměstnání. Vzpomněla si však na mamčinu důrazné naléhání, jímž se ji vždycky snažila přesvědčit, aby školy nenechávala, a rozhodla se, že vydrží. Na pár minut však podlehla čirému zoufalství. Položila hlavu na ruce opřené na stole a žalostně se rozplakala, tlumíc přitom vzlyky, aby neprobudila děti. Po chvíli ji ale zaplavily výčitky. Marní tady čas a připravuje rodinu o výdělek. A tak se chopila jehly a zaostřujíc oči skrze závoj slz brala do rukou drobné korálky a trpělivě z nich skládala mozaiku na brokátovou taštičku, jíž se zanedlouho bude chlubit v divadle nějaká bohatá slečna, která nebude mít ani zdání, kolika slzami nešťastné dívky byla taštička skropena.

Kapitola druhá,

PŘEŽÍT!

„Ticho, děvčata, Lída jde!“

Těmito slovy krotila starostka třídy povykující septimu dívčího gymnasia V úvoze. Málokterá ze spolužaček tušila, jak bědné byly poměry Sojkovy rodiny v uplynulém půlroce, a žádná nevěděla o tom, že v posledních dnech se stav Lídiny maminky tolik zhoršil. Lída Sojková nebyla z těch děvčat, která své city a starosti nosí na trh, a její spolužačky byly spíše zvyklé na to, že ony chodily se svými starostmi za Lídou. Za těch sedm let, co ji znaly, věděly, že každé jí svěřené tajemství je u ní schováno jako v hrobě, a to byla jedna z příčin, proč měly tu nepříliš nápadnou, ale bystrou a donedávna i veselou spolužačku snad všechny rády.

Včera se dozvěděly příčinu Lídina několikadenní nepřítomnosti ve škole. Všechny, i ty nejdivočejší z nich, na chvíli ztuhly při představě, jak strašlivé asi musí být ztratit maminku a zůstat samy na světě se dvěma mladšími sourozenci. A tak nyní, po zvolání starostky, dívky zaražené zmlkly.

Že vstoupila do neobvykle tiché třídy si Lída však ani nevšimla. Po čtyřhodinovém spánku, neboť šla do pozdní noci, aby splnila denní normu, kterou si předsevzala, musela vstát do ledového rána, uvařit dětem ke snídani meltu, nachystat jim skrovné svačiny do školy a pak šla s dětmi ruku v ruce nejprve do Aniččiny školy a posléze s Vašíkem už ve spěchu do jeho gymnasia. Bez úkolů a s největší obavou ve svém nitru, aby snad při vyučování neusnula, nakonec dorazila do své školy. Zvědavé pohledy dívek, které nenápadně pozorovaly, zda smutné zážitky přivodily u jejich spolužačky nějakou okem patrnou změnu, ani příliš nevnímala. Všechny spolužačky, pozorující takto potají Lídu, dospěly k závěru, že změna se s ní odehrála obrovská. Dříve si ji ani neuvědomovaly, neboť k ní docházelo pomalu a postupně. A tak si teprve nyní všimly, že Lídiny kdysi půvabné tvářičky jsou propadlé, že její pleť je nezdravě bledá a pod velkýma očima, které se nyní zdály ještě větší, jsou patrné truchlivé temné kruhy. Všimly si doma barvených chatrných černých šatů, které visely na křehkých ramenou,

všimly si tenkých lýtek oblečených do zašíváných punčoch a všimly si odraných a sešlapaných střeoviců, které hrozily, že se každou chvíli rozpadnou.

Toto náhlé poznání vzbudilo v každé z dívek maličko jiné pocity. U některých z nich převládl pocit odporu, dokonce snad i zloby, že jsou nuceny dívat se na tak nepříjemné důsledky něčího neštěstí, jiné zachvátil bezděčně pohrdavý soucit, další zase úleva, že něco takového nepotkalo je, a konečně některé z nich pociťovaly skutečnou účast a touhu spolužačce nějak pomoci. K těm posledním patřila Lídina sousedka Bláža Bezoušková, která seděla vedle Lídy zamlkle, ale to jen proto, že nevěděla, zda si Lída přeje zůstat uzavřená v sobě a nechce být vyrušována, či zda by bylo lepší snažit se ji rozptýlit.

Na dlouhé úvahy však nebyl čas. Zazvonilo a do třídy vstoupil obávaný matikář. V ten den však před ním byla Lída bezpečná. Celý profesorský sbor byl jejím třídním profesorem zpraven o důvodu její nepřítomnosti, a tak nejen matikář, ale i ostatní profesori nechali ještě nedávnou premiantku, ale nyní už jen jednu z lepších studentek, na pokoji.

Lída, přes veškerou svoji snahu, dnes z vyučování také mnoho neměla. Občas se jí proti její vůli zaplavily oči slzami, a ještě k tomu ji nepřetržitě sužovala obava, zda najde práci, která by je všechny uživila.

O velké přestávce, když všechny studentky pod dozorem jednoho z profesorů korzovaly po chodbách a přitom ukusovaly ze svých krajců, usilovně hledala Máňu Bílkovou, oktávánku, o níž se doslechla z potají šuškaných zpráv, že si po večerech vydělává mytím nádobí. Konečně ji našla a dala se s ní do řeči. Máňa se nejprve zdráhala přiznat něco, o čem věděla, že škola ráda nevidí, ale když ji Lída krátce obeznámila se svojí situací, slíbila, že se ještě dnes zeptá v hotelu, zda by se nějaká práce nenašla i pro Lídu.

Jakmile se rozešly, Lída se uklidila do tichého koutku školní chodby, aby se nemusela dívat na s chutí svačící děvčata. Sama svačinu neměla a aby mohla dát něco do školy dětem, snídala jen tenoučký krajíček chleba, mnohem tenčí, než jaký ukrojila své sedmileté sestřičce. Vždyť kromě peněz na nájem měla už jen pár korun, a hotové kabelky půjde odevzdat až za

deset dnů.

V koutku ji našla Bláza a aby ji přiměla k řeči, zeptala se jí na něco z matematiky. Lída ochotně odpověděla a obě děvčata se trochu rozpovídala.

V dalších hodinách nakonec školní prostředí zapůsobilo na Lídu blahodárně. Po dnech a nocích strávených u lůžka umírající matky, po přípravách na pohřeb a po samotném smutném obřadu mohla konečně na chvíli podlehnout klamu, že se všechno vrátilo do starých kolejí a že největší její starostí je porozumět přednášené látce a poznamenat si zadání úkolu. Podařilo se jí pozorně vnímat výklad profesora dějepisu a jako jediná dokázala správně přeložit latinský citát.

Ze školy spěchala, aby stihla všechny své povinnosti: úkoly, děti, večeři a nakonec kabelky. Čím dříve zvládne svoji denní normu, tím dříve bude moci jít spát. Ve škole její mysl trochu pookřála, a tak natahovala krok v zarputilé víře, že se jí podaří celou jejich nelehkou situaci zvládnout, že rádně dostuduje a o děti se jaksepatří postará.

Anička přišla ze školy uplakaná. Dolehl na ni stesk po mamince a Lída, kterou pohled na malou sestřičku také rozlítostnil, se měla co přemáhat, aby malou utěšila a sama nedala na sobě nic znát. Holčička se tulila, potřebovala něhu a byla ráda, že se jí Lída věnuje. Jakkak by si mohla ve svých sedmi letech uvědomit, že kolik času s ní nyní Lída stráví mazlením, o tolik si ukrátí spánek, jež tolik potřebovala!

Při večeři však na Lídu opět dolehla celá tíha jejich postavení. Poté, co děti podělila pečlivě rozpočítaným chlebem a sama sebe ošidila nejvíc, děti hltavě snědly své přídělky a prosily ji o další, protože měly ještě hlad. A Lída jim místo chleba musela dát vysvětlení, že se nyní musejí na pár dní uskromnit. Zároveň připravila Vašíka na skutečnost, že bude muset chodit po večerech pracovat a na něm bude oba přichystat ke spánku.

„Jsi už velký chlap,“ domlouvala mu. „Za půl roku ti bude třináct. Takovíhle velcí chlapi se večer sami nebojí a dovedou se umýt a uložit do postýlek sami.“

Vašík nebyl žádný ufňukánek a po Lídině řeči se začal cítit dospělý. Dokonce řekl, aby Lída dala zítra větší svačinu Aničce, on že to vydrží.

Lída ho dojatě objala a kamarádsky mu rozcuchala jeho hustou čupřinu hnědých vlasů, jaké měla i ona sama a jaké měla i Anička.

Příští den se Lída nemohla dočkat velké přestávky. Jen co konečně zazvonilo, běžela vyhledat Máňu Bílkovou s dychtivou otázkou v očích. Máňa ji velmi potěšila. Měla pro ni vzkaz, že může nastoupit ještě dnes večer k mytí nádobí do hotelu Vltava. Pracovní doba je od šesti do půlnoci ve všední den a od čtyř do půlnoci v neděli. Jen co vyslovila částku, již si může takto vydělat, spočítala si Lída, že je to ještě víc než dvakrát tolik, než by si vydělala usilovným šitím. Lída ani nečekala na konec přestávky, šla do třídy a s tužkou v ruce znovu propočítávala rodinné výdaje. Výsledkem jejího výpočtu bylo, že nebude na víc než na holé živobytí, ale že přežijí.

V dalších hodinách se Lída zarputile snažila o co největší soustředění, aby nepromarňovala tu trochu času, který bude mít doma, učením něčeho, co si mohla zapamatovat už ve škole. A po škole honem domů. Děvčata ji zvala na vycházku do sluncem prozářeného parku, bylo to ohromně lákavé, ale musela odmítnout. Doma napsala úkoly, při vaření polévky k večeři si opakovala slovíčka, zkontrolovala úkoly Aničce i Vašíkovi a stihla ještě vyšít jednu kabelku. Jen co znovu zopakovala Vašíkovi jeho nové povinnosti, které měl večer zvládnout, a dodala mu co možná nejvíc kuráže, už musela běžet do hotelu Vltava.

Podle Mániných instrukcí našla zadní vchod a vyhledala vrchního kuchaře. Ten jí dal obrovskou zástěru a postavil ji k velkému džberu vody, v němž měla drhnout hrnce. Lída byla zvyklá na všechny domácí práce, ale činnost, kterou jí přidělili nyní, byla daleko těžší. Brzy byla zavalena spoustou připečených kastrolů a pekáčů a některé z nich svými tenkými pažemi sotva uzvedla. Některé hodně zašpiněné kusy bylo třeba usilovně drhnout pískem či drátěnkou, a to všechno s kručícím žaludkem uprostřed nejrůznějších vůní z připravovaných jídel.

Jakmile měla Máňa, myjící opodál příbory, volnou chvíli, zaskočila k Lídě a přátelsky se jí zeptala, jak to jde. Jen co spatřila slzičky v Lídiných očích, začala ji utěšovat, že u hrnců začíná každá a že se jistě brzy dostane k něčemu lepšímu. Pak jí podstrčila do ruky krajíček chleba. Když viděla, jak se do něj Lída hltavě pustila, poučila ji, ať si příště přinese tašku na

zbytky jídel.

Lída se začervenala. Copak musí klesnout tak hluboko, aby musela sbírat odpadky? Máňa její rozpaky pochopila a pospíšila si s ujištěním, že nejde o žádné odpadky. V restauraci se servíruje příloha na zvláštním talíři. Host si z ní nabere, kolik chce, a zbytek nechá nedotčený. Nebo si bere pečivo z ošatky a když se člověk dostane k ošatce dřív, než se v kuchyni doplní a dá dalšímu hostu, získá tu a tam krajíček chleba nebo housku. Nebo host dostane ke kávě mléko v koflíčku. Nenaleje si všechno a zbytek se opět octne nedotčený u myček nádobí. Proto je dobré nosit si také malou konvičku. Nebo host dostane ke kávě cukr. Neosladí si, nebo jen polovinou. Zbytek jde zase k myčkám. A byl by úplný nesmysl tyto čisté zbytky nevyužít.

O půlnoci, když Lída naposled vylila a vyčistila džber od nádobí, sundala zástěru a na nejistých nohou vyčerpaně odcházela, Máňa na ni počkala a vložila jí do ruky balíček zabalený v novinách. Sama nesla domů plnou tašku. Polovinu cesty měly společnou, pak se rozloučily a Lída se unaveně vlekla k domovu půlnočním městem. V bytě zvědavě rozevřela balíček a zůstala překvapeně hledět na netušené bohatství: tři kolečka knedlíku, několik vařených brambor, kolečko salámu a dva krajíce chleba.

Tiše se myla a přestože uléhala k smrti unavená, těšila se radostnou představou, jak se zítra děti rozveselí, až tu nadílku uvidí.

Budík v půl sedmé byl krutý a Lída se vůbec nemohla probrat. Když se přece jen donutila vstát, divže nevykřikla. V šíji, ramenou i pažích cítila krutou bolest, záda měla jako přeražená a navíc ji bolela hlava. Ale slavně se ten den snídalo u Sojků. Každé dítě dostalo celý krajíc chleba, ke svačině mělo mezi chleby půl kolečka salámu a hned ráno dávala Lída Vašíkovi instrukce, jak má ohřát k večeři brambory.

A tak si Sojkovy děti pomalu zvykaly na nový život. Vašík během několika dnů skoro dospěl a výborně se zhostil svých nových povinností. Poté, co Lída odešla z domu, ohřál sobě a Aničce večeři, společně umyli nádobí a pak se Vašík s Aničkou učil a kontroloval jí úkoly nebo si spolu hráli, vyprávěli si pohádky a dohadovali se, jaké dobroty jim Lída zase

přinese.

Také Lída se naučila lépe snášet dřinu, tolik neúměrnou jejímu slabému tělu, i když stále zůstávala u černého nádobí. Jako ostatní i ona si zvykla schraňovat zbytky jídel do tašky a konvičky. Dokonce jí občas kuchař podstrčil dohotovenou polévku a když se šéf nedíval, někdy jí vsunul do úst sousto masa, sýra nebo uzeniny. Bylo mu líto té útlé bledé dívenky, o níž se od Máni dozvěděl, že je sirotek a živí dva mladší sourozence. Viděl, že dívčina potřebuje vydatnou stravu, a tak jí přilepšoval ze všech nejvíc.

Každodenní obsah Lídiny tašky byl tak pestrý, že téměř nebylo potřeba nakupovat jídlo. Někdy našly děti v tašce něco, co je obzvlášť rozradostnilo. Jednou to byla kobliha, podruhé kousek dortu, jindy makový koláček. To všechno nechávali hosté restaurace hotelu Vltava na talířích a vůbec je nenapadlo, že ten kousek jídla, který tak lhostejně přehlížejí, může pro někoho představovat skoro největší životní radost.

A tak se Vašíkovi s Aničkou vedlo lépe. Zvykli si nebát se večer v bytě, jejich výživa se podstatně zlepšila a následkem toho jim tváře znovu zrůžověly, a díky Lídině lásce a trpělivosti se jim pomalu dařilo zahánět stesk po mamince.

Zato Lída nevypadala nikterak lépe. Pravda, bezprostřední existenční starost byla zažehnána, občas se jí dostalo vydatného sousta, ale to všechno vyvažovala skutečnost, že šest hodin denně tvrdě dřela, a v neděli osm, že ve všední dny spala pět a půl hodiny a v neděli jen o málo víc. Jestliže Vašík s Aničkou mohli v neděli vyběhnout ven, proskočit se s kamarády a aspoň v parku se nadýchat čistšího vzduchu, pro Lídu byla neděle dnem domácích prací. Nejprve nanosila vodu a vyprala prádlo, pak ho rozvěsila na šňůry natažené mezi oknem a skříní. Dále ji čekalo věčné látání punčoch a ostatního oblečení, protože se kupovalo jen to nejnutnější. Bylo třeba myslet na to, že přijde zase zima, a tak odkládala na uhlí a na zimní oblečení pro děti. Musel se platit nájem. Také školní potřeby a spousta jiných nezbytností.

Když všechno zalátala, uklidila Lída pokoj a vydrhla podlahu. Potom přichystala oběd a po obědě ohřála vodu, obě děti vykoupala ve škopku a umyla jim hlavy, také sobě umyla hlavu. Ještě měla vlasy spletené do copu

mokrý, a už zase běžela do hotelu. V tašce si nesla sešity, protože se brzy naučila, jak se dá skloubit drhnutí hrnců s opakováním učiva.

Nedělní večer byl pro Lídu nejhorší. Když se v půl jedné vrátila po osmihodinové dřině domů, rozehrávala žehličku, sundávala přiměřeně proschlé prádlo a žehlila. Vašík s Aničkou měli naštěstí tvrdý spánek. Zato Lída uléhala tak unavená, že ani usnout nemohla. Nebylo proto divu, že byla stále stejně útlá, stejně bledá a oči měla zarudlé od věčného nevyspání.

Jednoho dne ji potkal doktor Vašut, který léčil maminku a který byl tenkrát tak laskav, že když viděl, jak je na tom rodina bídne, několik posledních návštěv vykonal zdarma.

„Jak se máte, Liduško?“ oslovil ji a přitom si ji pátravě prohlížel.

„Děkuji, pane doktore, je to lepší,“ usmála se Lída.

„Opravdu?“ zapochyboval. „Zdá se mi, že jste čím dál bledší a vyhublejší. Měla byste víc jíst, ať neonemocníte.“

Poté se jí začal vyptávat, kdo se o ně stará, a když zvěděl, že nemají žádné příbuzné, začal hovořit o tom, že by se o ně měla postarat obec, protože jsou nedospělí, a že by děti měly jít někam do útulku. Lídě ztuhla krev v žilách. Copak by to bylo možné, aby je oddělili a rozeslali někde po sirotčincích?

Rychle se vzchopila a zalhala:

„Mně už je osmnáct let, pane doktore. A kromě toho chodím do práce a vydělávám.“

„Ach tak, to je jiná,“ zvolal doktor a pokýval hlavou. „Ale máte to sakramentsky těžké, jen co je pravda.“

Šel dál a zanechal Lídu ve zmatku a obavách. Co když si úřady všimnou, že žijí sami? Neptaly by se, zda sebe i sourozence uživí, jednoduše by s nimi naložily podle nařízených úředních postupů. Trochu si oddechla, když si uvědomila, že už před časem na dotazy třídního profesora odpověděla, že jim ještě z příbuzenstva zůstala jedna prateta. Ačkoliv nic takového netvrdila, třídní její slova pochopil tak, že se o ně prateta stará.

Kapitola třetí,

VAŠÍKŮV ČIN.

Minulo slunečné jaro, jehož si však Lída sotva povšimla, a blížil se konec školního roku. Bylo to období pololetních kompozic a zkoušení a k vlastnímu překvapení Lída obojím prošla nadmíru dobře. Sama si uvědomovala, že i když cítí neustálou únavu a nedostatek spánku, přece jen se dokáže na učení soustředit lépe než v době matčiny nemoci, kdy se veškerá její mysl zaobírala obavami o matčin život. Nyní byla klidnější. Děti byly zdravé a čilé a měly co jíst a nájem byl řádně zaplacen.

Nadešel slavnostní den předávání vysvědčení. Útlé bledé Lídě poprvé po velmi dlouhé době zasvítily oči štěstím. Byla třetí ve třídě a měla vyznamenání, Vašík byl ve své třídě druhý a Anička přinesla samé jedničky. Lída koupila oběma dětem za odměnu po cukrovém špalku a po večeři byla na přilepšenou miska třešní.

O prázdninách chtěla Lída co nejpilněji pracovat. Nejprve ji napadlo, že půjde někam do továrny, jenže to by musela pustit místo v hotelu a kdoví, zda by je po prázdninách zase dostala. Proto s mytím nádobí nepřestala a k němu si znovu dohodla šití kabelek. S trochou výčitek svědomí se však rozhodla, že první týden prázdnin si dopřeje dopoledne volno, dožene zameškaný spánek a bude se věnovat dětem. Naplánovali si výlet do Stromovky a do Tróje, na Bílou horu a možná i do Chuchle a všichni se na ten týden velice těšili.

První den se tedy proběhli ve Stromovce. Děti se rozesmály a rozdivočily a i Lídě po dlouhé době zčervenaly tváře. Lidé se na tu trojici dívali s úsměvem. Bylo na první pohled patrné, že všichni tři jsou sourozenci. Měli stejnou barvu stejně hustých vlasů, velké modré oči, malé nosíky, půvabně vykrojené rtíky a při úsměvu jim tváře zdobily stejné dolíčky.

Na oběd se vrátili veselí a hladoví a po obědě Vašík znovu vyběhl ven, tentokrát s kamarády, zatímco Lída se pustila do šití a Anička se u stolu věnovala své nejoblíbenější zábavě, kreslení. Brzy se pod jejíma šikovnými ručkama objevila krajina plná fantazie, z níž bylo jasně patrné, jaký má

děvčátko nesmírný výtvarný talent.

Uplynula asi hodina, a tu náhle se otevřely dveře a vstoupil do nich Vašík. Nebyl však sám. Za ním vešel vysoký cizí muž, na jehož zjevu bylo na první pohled patrné, že může patřit kamkoli, jenom ne do této chudé čtvrti. Muži chvíli trvalo, než se zorientoval, neboť přechod ze sluncem ozářené ulice do temného bytu, v němž bylo chladno i v tomto parném létě, byl příliš náhlý. A tak nejprve zaznamenal jen tolik, že u stolu sedí malé děvčátko a větší dívka. Zato Lída jej viděla dobře. Byl mladý a oblečený s elegancí, která prozrazovala dobré postavení.

Muž přimhouřil oči ve snaze lépe si Lídu prohlédnout a posléze usoudil, že je příliš mladá na to, aby byla matkou obou dětí.

„Zdá se, že rodiče nejsou doma,“ promluvil. „Vyřídíte jim tedy vy,“ pokračoval s pohledem upřeným na Lídu, „že během pár dnů dostanou účet. Tady ten hoch,“ ukázal na Vašíka, „mi rozbil kamenem sklo auta. Nechtěl jsem z toho dělat vědu, vždyť jsem byl rovněž chlapcem, proto jsem strážníka nevolal. Místo toho jsem řekl hochovi, aby mne odvedl domů.“

Sáhl do náprsní kapsy, vyndal z ní jakýsi papírek a položil jej na stůl.

„Tady je moje navštívenka. Na tuto adresu účet uhradíte. Věřím, že rodiče nebudou dělat těžkosti. Vždyť vaše příjmení i adresu již znám a příhoda měla svědky.“

V Lídě by se krve nedořezal. Zbledla jako křída a když se muž otáčel k odchodu, hlesla:

„Pane, prosím vás, a kolik to asi bude stát?“

Muž nedbale vyslovil částku, která z jeho pohledu byla nevýznamná, nicméně pro Lídu znamenala hotovou pohromu. Zbledla ještě víc a pohlédla na muže s němým zděšením v očích. Ten už otvíral dveře do ještě temnější předsíňky a než vyšel ze světnice, ještě jednou se otočil, aby celý pokoj přešel nevěřícím zrakem a ujistil se, že byt skutečně posestává jenom z téhle jedné místnosti, kde se vaří i spí. Nakonec jeho zrak, který už přivykl šeru, spočinul znovu na dívce. Viděl obrovské polekané oči zasazené do půvabné, i když dost hubené tvářičky, viděl strnulá křehká ramena a nehybné malé ruce držící šití. V jejím zděšení však neviděl strach o budoucnost celé rodiny, neviděl tam ohrožení ženy, jež se bojí o svá mláďata. Viděl jen

provinilý strach sotva odrostlého dítěte z toho, že až přijdou rodiče, bude mela. Proto se jen mírně pousmál a vyšel ven.

V pokoji na okamžik zavládlo hrobové ticho. Lída s Vašíkem na sebe hleděli bez hlesu.

„Cos to udělal,“ vydechla nakonec Lída zdrceně a pomalu se jí začaly řinout z očí slzy. Tragickým gestem si zakryla oči. Vašík se jí vrhl kolem krku s hlasitým pláčem.

„Odpusť mi to, prosím, Lído,“ vzlykal. „Nebo mě zmlat' jako žito, jenom, prosím tě, nebreč. Prosím!“

Ta scéna byla tak působivá, že se rozplakala také Anička. Její pláč však Lídu v mžiku probral. Položila Vašíkovi ruce na ramena a přiměla ho, aby jí vyprávěl, jak se celá věc odehrála.

Nebyla v tom špetka zlomyslnosti, nýbrž šlo o hloupou klukovinu. Střefovali se s kamarády kamenem do stromu poblíž silnice. Vašík se netrefil. Oba zbylí kluci utekli a Vašíka kdosi popadl za límec. Jak se vzápětí ukázalo, jednalo se shodou okolností o majitele onoho poškozeného auta, který sem přicházel společně s nějakou slečnou. Slečna na něj začala křičet a chtěla okamžitě volat strážníka, muž ji ale uklidnil, zastavil jí taxi a poslal ji domů. Sám naložil Vašíka do auta a nařídil mu vést jej až k domu, kde bydlí. Byla to první Vašíkova jízda autem v životě, a zrovna tak neradostná!

Vašík byl doopravdy nešťastný. V uplynulých měsících hodně duševně vypěl, ačkoli mu bylo teprve dvanáct let, a tak si dobře uvědomoval dosah svého činu.

„Já ty peníze vydělám!“ zvolal dospěle. „Půjdu pracovat. Budu nosit poštu nebo rozvážet pečivo. Nebo...“

Lída jej zastavila.

„Nemluv hlouposti, Vašíku. Víš, že se musíš postarat o Aničku, když nejsem doma. Podívejte se, děti, chtěli jsme si udělat týden prázdnin a někam si zajet. To teď ale nepůjde. Musíme moc a moc šetřit. Zkusím si najít na dopoledne práci a dokud ji nenajdu, budu muset hodně šít. Spoléhám na vás, že se budete umět chovat, i když s vámi venku nebudu.“

Jenže práce nebyla k sehnání. Nikde nestáli o slabě vypadající bledou

dívčinu, a tak usilovně šila a nadále chodila denně mýt nádobí. Bylo nádherné léto, ale Lída z něj neměla ani nejmenší. Jediné paprsky slunce za celý den na ni dopadly jen v půlhodině mezi půl šestou a šestou, když spěchala do hotelu Vltava.

Za necelý týden přišel v bílé obálce účet za opravu automobilového skla. Částka na tom účtu byla ještě o něco vyšší, než jak ji odhadl onen muž. Lídu ani na okamžik nenapadlo, že by nezaplatila. Jenže ona ty peníze neměla! Musela tedy vzít navštívenku, na níž stálo jméno Michal Stránský a adresa domu v bohaté vilové čtvrti, a odhodlaně se na onu adresu vydala. Bylo něco po poledni, když konečně dům našla a plaše zazvonila na zvonek. Starší muž, jenž jí přišel otevřít, ji však vzápětí informoval, že pan Stránský není doma a že ho najde v továrně. Když se zeptala, ve které továrně, muž vyjádřil nezměrný údiv nad tím, že někdo nezná Továrnu přesných strojů Stránský a syn, a povýšeně jí nadiktoval adresu.

O půl hodiny později už Lída přešlapovala před vrátnicí stojící vedle velké brány, na níž se skvěl nápadný nápis „Stránský a syn“. Vrátný Lídu dlouze vyslychal, co vlastně chce, nakonec však přece jen zvedl telefonní sluchátko a zavolal tajemníku pana Stránského. Vzápětí jí dal najevo, jaké má štěstí, když se jí pan Stránský uvolí přijmout osobně.

Chvilí poté stanula v přepychové ředitelně továrny a jen co pohlédla na muže sedícího za masivním mahagonovým stolem, zůstala zaraženě stát. Díval se na ni dobře vypadající pětapadesátník, který se snad podobal onomu muži s navštívenkou, ale byl o celou generaci starší. Lída si uvědomila, že před ní sedí otec, nikoli syn.

„Promiňte, já jsem nevěděla... já jsem myslela...“ zakoktala se a posléze vytáhla z kapsy navštívenku. Muž na ni pohlédl s pobavením a pronesl:

„Aha, tak vy jste chtěla hovořit s mým synem.“ Zvedl sluchátko telefonu a řekl do něj: „Michale, mohl bys, prosím, na okamžik ke mně?“

Zanedlouho vstoupil bočními dveřmi majitel auta a zběžně přelétl Lídu očima. Jaké to hubené a nezdravě vypadající stvoření! Zrakem se vrátil k její tváři. Hm, tu zvláštěně půvabnou tvář i velké modré oči už někde viděl. Pak si náhle vzpomněl.

„Á, vy jdete vyrovnat ten účet!“ zvolal a vzápětí objasnil svému otci:

„To je sestra chlapce, který mi rozbil okno auta.“ Směrem k Lídě pak dodal:
„Nemusela jste se obtěžovat osobně, stačilo poslat peníze poštou.“

Lída sklopila hlavu celá nesvá.

„Chtěla jsem poprosit,“ hlesla, „jestli bychom vám ty peníze nemohli dávat po částech. My... my teď tolik nemáme.“

„Nemáte tolik?“ podivil se syn. „Váš otec je snad bez práce?“

Lída zavrtěla hlavou.

„Tak tedy pije?“

Další zavrtění.

„Proč mi to nepřišel vysvětlit sám?“ otázal se rázně, aby přehlušil mírné rozpaky, které se jej zmocňovaly při pohledu na dívčinu bezbrannost.

„Poslali ji, aby zahrála na naše city,“ uvažoval syn shodně s otcem. Také Lída vycítila, že na ně takto působí. Proto hrdě zvedla hlavu a řekla rázně:

„Nepřišel sám, protože před šesti lety umřel.“

„Tak matka,“ naléhal mladší muž dál.

Velké oči na okamžik bolestně zamžikaly.

„Ta umřela na jaře,“ řekla dívka hlasem, který nyní ráznost jen předstíral. Ale znovu se vzchopila.

„Já vím, že vás naše rodinné historie nezajímají,“ pokračovala spěšně, „a také vím, že budete chtít ze splátek úroky. Ale věřte mi, že tolik peněz najednou opravdu nemám.“

Jenže oba muži nechtěli opustit započaté téma.

„Kdo se tedy o vás stará?“ otázal se starší z mužů.

Lídě bleskurychle proběhlo hlavou, že nesmí přiznat pravdu.

„Máme tetu... totiž pratetu,“ vysoukala ze sebe.

Syn se rozesmál.

„A jsme doma. Vy jste se jí to báli říci a o peníze ji požádat.“

„Splatíme je,“ trvala na svém dívka. „Nebo bych je mohla u vás odpracovat,“ napadlo ji náhle.

Oba muži se na sebe podívali a chvíli mlčeli.

„A co umíte?“ otázal se posléze starší z nich.

„Naučím se, co bude potřeba.“

„Kolik je vám let?“

„Osmnáct,“ zalhala Lída a sklopila oči.

„Skutečně?“ protáhl syn pochybovačně a od hlavy k patě si ji přeměřil pronikavým zrakem. „Nevypadáte ani na šestnáct.“

„Osmnáct mi bude v říjnu,“ přiznala Lída, neboť věděla, že pokud by ji skutečně přijali do zaměstnání, beztoho by musela uvést datum narození.

„Jste slabá.“

„Nejsem, to se vám jen zdá.“

„Pracovala jste už někde?“

„Ano. V hotelu. V kuchyni u nádobí. Drhla jsem velké hrnce. Byla to těžká práce, pane, ale já jsem ji zvládla jako nic. Umím dělat a práce se nebojím.“

Otec po další chvíli váhání zvedl telefon a zavolal mistra z dílny. Krátce spolu dohodli, že Lída bude pracovat jako pomocnice. Bude jí přidělen vozík, na němž bude přivážet materiál dělníkům u soustruhů a odvážet kovový šrot. Poté již byla Lída poslána zpět k vrátnici, odkud si ji odvedl tovární mistr.

Otec se synem ještě nějakou chvíli společně dumali, zda jim dívka nelhala. Skutečně je možné vůbec nemít pohromadě částku, kterou oni sami běžně nosí v peněženke na drobné útraty?

„Pravda je, že ten byt vypadal otřesně,“ uznal syn a podrobně onen temný pokoj, jenž nedávno navštívil, popsal.

„Ať už se o ty děti starají nemožní rodiče nebo prateta, v každém případě se starají špatně,“ konstatovali. „Holčina vypadá dost uboze.“

„Nicméně okno jednou rozbili, a nad tím nelze jen tak mávnout rukou,“ uzavřel nakonec otec.

Kapitola čtvrtá,

V TOVÁRNĚ.

Lídě nastaly krušné týdny. Zatímco dříve pro ni neděle znamenala největší zátěž z celého týdne, nyní při téže náplni ji vítala jako den největšího odpočinku. Ve všední dny vstávala ve čtvrt na šest a s krajícem chleba v kapse spěchala bez snídaně do továrny. Tam téměř bez odpočinku deset hodin nakládala kovové odlitky nebo ostré odřezky do železného vozíku a ten pak plně naložený tlačila před sebou dlouhou tovární halou plnou rámusu. Doma s dětmi pak strávila necelou hodinku, v níž připravovala večeři, a přitom vyslechla všechny zážitky malých sourozenců, ujistila se, že nic nevyváděli, a také se snažila naučit je nějakým domácím pracím. Vašík uměl brzy důkladně vydrhnout podlahu a Aničce se povedlo docela obstojně zalátat si svetřík.

V šest hodin již stála Lída nad svým škopkem s nádobím, ale přece jen si polepšila. Máňa Bílková odešla z kuchyně, protože se vdala, a jelikož se Lída osvědčila jako šikovná a pečlivá, dali jí mýt bílé nádobí místo Máni. Znamenalo to pár korun navíc, pokud bude opatrná a nebude muset hradit nějaký ten rozbitý talíř.

Domů se Lída vracela půl hodiny po půlnoci, tiše se myla v ledové vodě a když pak ve tři čtvrti na jednu konečně ležela ve své úzké posteli, často k ní místo spánku přicházel zoufalý pláč.

„Já to nevydržím, už ani den to nevydržím,“ naříkala v duchu. A druhý den ráno, po nedostatečném spánku, s očima opuchlýma a zarudlýma, opět odhodlaně vstávala a vláčela dál svůj těžký kříž.

Když v jeden den v poledne odešli všichni dělníci k okénku účtárny pro svůj čtrnáctidenní plat, jediná Lída zůstala v dílně. V ten den se jí nic nedařilo. Hned ráno se na ni osopil jeden soustružník, že mu dodala pozdě materiál, pak ji urážely dvě ženy z vedlejší dílny, které si všimly jejích zoufale chatrných bot a zato půvabné tváře, a hrubými slovy jí radily, jakým jiným a méně pracným způsobem by si při svém mládí a vzhledu mohla vydělávat na živobytí. Navíc jí už několik dní škubalo v podebraném prstu, do něhož se řízla o ostrý kovový úlomek a který se nechtěl hojit, když si jej

neustále máčela v horké vodě.

Lída tedy využila chvilky oddechu, usadila se v koutku na kovových odlitcích a proti její vůli se jí nahruly slzy do očí. Neplakala dlouho. Brzy ji vzpamatovaly hlasy z dílny. Rychle vyskočila, utřela si slzy a znovu se jala tlačit svůj těžký vozík.

„Sojková!“ ozvalo se náhle mistrovo volání.

Rychle si pospíšila k němu.

„Prosím, pane mistr.“

„Mažte do účtárny pro plat. Jste poslední, kdo si jej ještě nevyzvedl.“

„Ale já nepracuji za plat,“ vysvětlila mu Lída s údivem.

„Podívejte se, já jen vyřizuji, co vzkazuje vrchní účetní. Tak se seberte a běžte tam. A ať jste brzy zpátky.“

Lídě bylo jasné, že patrně díky nějakému nedorozumění se k účetnímu informace o tom, že zde svojí prací hradí panu Stránskému dlužnou částku, nedostala. Šla tedy vše vysvětlit. Nicméně účetní nad jejími slovy jen nechápavě vrtěl hlavou a nakonec zavolal mladšího pana Stránského.

Od té doby, co Lída pracovala v továrně, ji Michal Stránský zahlédl mnohokrát. Narazil na ni téměř vždy, když procházel halou na své inspekční cestě továrnou. Musel si přiznat, že při pohledu na ni jej zachvacuje pocit podobný výčitkám svědomí. Nechápal jasně, proč tomu tak je, neboť si nebyl vědom, že by se vůči ní dopustil čehokoli zlého. Její bratr mu způsobil škodu. Ona se s nimi dohodla, že ji splatí svojí prací. Nemá žádnou kvalifikaci a jiná práce zde pro ni tudíž není. Je to přece naprosto spravedlivé. Tak proč má tak nepříjemný pocit pokaždé, když vidí, jak se ty slabé paže a celé dívčino útlé tělo ze všech sil zapírají do těžkého vozíku?

Několikrát se zamyslel nad tím, jak rodina Lídy Sojkové vlastně žije. Začal počítat, kolik peněz takoví lidé potřebují k živobytí, a najednou se mu částka za rozbité automobilové sklo přestala zdát zanedbatelnou. Vzpomněl si na bídné vybavení toho tmavého pokoje, v němž rodina bydlí. Vždyť ti tři malí lidé tam ani nemají každý svoji vlastní postel, natož aby se tam vešla nějaká prateta, o níž dívka mluvila. A dívka sama vypadá, jako by umírala hlady. Hezká jako obrázek by byla, kdyby její oči nebyly tak smutné a její popelavé tváře tolik vyhublé. Ta těžká práce pro ni není. Nemůže na ni

přece stačit. Před ní ten vozík tahal silný mladý pořizek a brzy utekl, protože se mu taková práce zdála příliš těžká.

Do účtárny skutečně žádný pokyn nedal. Představoval si, že si děvče vyzvedne plat jako všichni ostatní a odevzdá mu z něj pouze tolik, aby jí zbylo na obživu. Nemohl se totiž zbavit dojmu, že pokud opravdu nějaká prateta existuje, jistě není o nic bohatší než samotná Lída Sojková.

Když ho v ten den poprosil účetní, aby přišel do účtárny kvůli nějaké drobné nesrovnalosti, nenapadlo jej, že v ní jde o Lídu. Vstoupil dovnitř rázným krokem a uviděl ji stát poblíž dveří. Zarazil se. Nepamatoval si, že by tak špatně vypadala. Navíc měla oči zarudlé jako od pláče.

„Pane Stránský, tady Sojková tvrdí, že jí její výplata nenáleží, že tu pracuje zadarmo,“ vysvětlil mu účetní.

Michal se na Lídu znovu podíval.

„Ale děvče, to přece ne,“ oslovil ji. „Nechci vám vzít celou výplatu. Z čeho byste žili? Domluvili jsme se přece na splátkách. Vyzvedněte si své peníze a dáte mi z nich jen tolik, kolik nutně nepotřebujete na obživu.“

Lída si tedy peníze vyzvedla, podepsala se do účetní knihy, oddělila několik drobných mincí a zbylý svazeček bankovek podávala panu Stránskému.

Aby celou záležitost neprotahoval, protože viděl její rozpaky před účetním i před ním, vzal bankovky do ruky, ale místo aby ji nechal jít, pozval ji k sobě do kanceláře.

Lída se ulekla.

„Ale já nemám čas, pane Stránský. Pan mistr mi nakázal být brzy zpátky. Vyhubuje mi,“ bránila se.

„Dovedu vás k němu osobně. Jen pojděte,“ vybídl ji a otevřel dveře. Když se octli sami v kanceláři, přísně se jí zeptal:

„Vy opravdu nepotřebujete peníze? A z čeho budete žít? Z čeho žijete nyní? Podívejte se na sebe. Zdá se mi, že hladovíte. A přitom děláte tak těžkou práci. Takhle to přece nemůžete zvládnout.“

„Někdo si stěžoval na moji práci?“ hlesla s obavou.

Chvíli ji mlčky pozoroval.

„Ne, nebojte se. Nikdo vám nemůže nic vytknout. Jenže jste slabá. Ta

práce vás ničí.“

„Já to vydržím, pane,“ vyhrkla.

„Řekněte mi po pravdě, slečno Sojková, žije s vámi vaše teta?“

Lída sklopila oči.

„Ne,“ přiznala.

„A kolik vám dává měsíčně?“

„Dost,“ vyhrkla Lída.

„Co je to dost?“

Lída vyslovila částku, kterou dostávala za nádobí.

„To není mnoho a vůbec s tím nemůžete vystačit,“ konstatoval pan Stránský. „Rozhodně si musíte vzít ještě polovinu z toho, co jste mi dala.“

Lída couvla.

„Ne, nevezmu.“

Chytil ji za ruku a chtěl jí do ní vložit peníze i proti její vůli. Jenže pak se zarazil a vzal do dlaně i druhou ruku. Viděl tenoučká zápěstí a drobné ruce se štíhlými prstíky a ty ruce byly posety škrábanci a drobnými rankami. Levý ukazováček byl dokonce obvázan kapesníkem.

„Bože, proč vám nedají rukavice?“ hlesl.

Lída mu ruce vyškubla a schovala je za zády.

„Mají jen velké,“ vysvětlila stručně a znovu před ním couvla. „Pane Stránský,“ pokračovala pak v obavě, aby ji nepřerušil, „já víc peněz nechci. Chtěla bych vám všechno splatit do konce srpna, protože tady stejně nemohu déle pracovat. Peníze za... od tety nám na obživu stačí, opravdu. Pro mě je lepší splácení neprotahovat, věřte mi.“

„Tak vy chcete koncem srpna odejít? Nedivím se vám. Spíš se divím, že tu práci tak dlouho vydržíte. Hm, našla jste si lehčí zaměstnání?“

Mlčky přikývla. Nechtěla mu vysvětlovat, že studuje. Dobře věděla, že škola nerada vidí už to, když si studentky přivydělávají v obchodech nebo domácími pracemi. Co by řekli tomu, že se pohybovala v drsném prostředí továrny?

„No dobře,“ pronesl nakonec Michal Stránský váhavě. „Nechám si ty peníze. Ale jestli na vás poznám, že hladovíte, tak si mě nepřejte.“

Potom už ji doprovodil do haly a vysvětlil mistrovi, že ji sám zdržel.

„A pane mistr,“ dodal, ještě než odešel, „podívejte se, jestli se pro ni nenajdou nějaké menší pracovní rukavice. Všiml jste si, jaké má ruce?“

Lídě bylo málo platné, že ji přivedl sám pan továrník. Zameškanou práci musela stejně dohonit, a ještě vyslechnout pár nejapných narážek. Nicméně druhý den ráno jí mistr přinesl rukavice, které jí tolik nepadaly a v nichž mohla pracovat.

Plynuly další dny. Na životě Sojkových dětí se nic nezměnilo, jen Lídě se každé ráno vstávalo čím dále tím hůře. V práci jí přibýlo další trápení. Podebraný prst jen hořel a byl celý nateklý. Lída tlumila výkřik pokaždé, když se jej seabeměně dotkla.

V onen den ráno cítila, že je jí ještě mnohem hůře než předtím. Bušilo jí ve spáncích a točila se jí hlava, jenže co jiného mohla dělat než vstát a jít do práce?

Už v devět hodin Lída cítila, že dnes tu tovární džinu nevydrží. Zoufale přemýšlela, jak by mohla popohnat čas, aby už byla z té nekonečné trýzně vysvobozena. A pak najednou, uprostřed tovární haly, musela svůj vozík zastavit, protože se jí nedostával dech. V ústech jí náhle vyschlo a ona ucítila na zádech studený pot. Potom celá tovární hala před jejíma očima dočista zčernala...

Nejbližší stojící dělník si všiml, jak dívka zastavila svůj vozík, chvíli se potácela a pak klesla k zemi. Při pádu se uhodila do pravého spánku o jakýsi výčnělek a začala krváčet z nevelké rány.

„Pane mistr!“ vykřikl dělník a pospíchal k dívce. Brzy se k ní seběhli další lidé.

„Hleďte si své práce,“ zpražil je mistr. „Počkejte,“ zastavil jednoho z dělníků. „My dva ji odnese ke mně.“

V malé kanceláři mistra ji položili na lavici a přimáčkli jí na ránu chuchvalec vaty, který vzali z příruční lékárničky. Poté se jí snažili vzkřísit. Když se jim to nedařilo, zvedl mistr telefonní sluchátko a začal shánět hlavního inženýra, aby se jej zeptal, zda má volat doktora. Hlavní inženýr právě seděl na schůzi vedení podniku, a protože před chvílí probrali všechny pracovní záležitosti, již se jen víceméně společensky konverzovalo. Sluchátko telefonního přístroje, jenž se do jejich debaty rozezněl, zvedl

starší pan Stránský.

„Pro vás, pane inženýre,“ pronesl vzápětí a předal sluchátko svému zaměstnanci.

Ten chvíli poslouchal a pak netrpělivě zvolal: „Ale prosím vás, nač doktora, určitě se za chvíli probere. Dejte jí na hlavu něco studeného.“ Za dalších pár vteřin, v nichž poslouchal hlas hovořící z druhé strany, si odevzdaně povzdychl. „No dobře, hned jsem tam.“

Jen co zavěsil, zvedl se z jednacích židle. „Promiňte, pánové,“ omluvil se přítomným, „musím do výrobní haly. V jedné dílně si nevědí rady s jednou hloupou lapálií.“

„Co se stalo? Jde o nějaký úraz?“ zajímal se otec Stránský.

„Nestojí to za řeč. Omdlela jim tam jedna pomocnice a při pádu se poranila na hlavě. Nemohou ji vzkřísit.“

„Která pomocnice?“ ozval se Michal Stránský.

„Jezdí s vozíkem. Sojková se jmenuje.“

Michal se zvedl.

„Půjdu se podívat s vámi, jestli přece jen nebude zapotřebí lékař.“

Když dorazili do mistrova kumbálu, Lída už se skutečně pomalu probírala. Prvním, co uviděla, byly tři mužské obličejy, které se nad ní skláněly.

„Vidíte, říkal jsem, že se probere sama,“ konstatoval inženýr. „Prosím vás, tu hlavu jí obvažte. To je krve tady,“ pronesl s odporem a otočil se k odchodu.

„Co jste dělala, osobo nešťastná?“ přisadil si mistr a při řeči hledal v lékárnice obvaz. Lída, oči plné studu, se pokoušela na lavici posadit. Nejraději by se propadla hanbou.

„Počkejte, stále to krvácí,“ zadržel ji Michal Stránský, vzal do ruky čistý chumáč vaty, sedl si k ní a přitiskl jí jej na ránu. Hleděl přitom zblízka na hladké alabastrové čelo, jemná sklopená víčka s dlouhými řasami, malý nosík a drobné, hezky tvarované, ale úplně bezkrevné rty. Díval se na křehké lící kosti, malou bradu a jemnou dolní čelist, na níž se napínala čistá pleť nezdravé barvy. Opanoval ho pocit, který později zevrubně rozebíral, neboť mu tento okamžik nechtěl vymizet z mysli. Byl to soucit?

Byl to úžas nad náhle objevenou krásou skrytou pod zbědovaným povrchem?

Spojenými silami Lídě obvázávali hlavu, udělali jí pevnou bělostnou čelenku a ona zahanbeně poděkovala a posléze rychle vstala, aby šla zase pracovat.

„Počkejte,“ zadržel ji Michal Stránský. „Pane mistr, pošlete k vozíku někoho jiného. Slečna Sojková má dnes volno.“

Jen co mistr odešel, oslovil Michal Lídu přísným hlasem:

„Víte, co jsem vám nedávno řekl? Že si to vyřídíme, jestli poznám, že hladovíte.“

„Ale já nehladovím,“ bránila se chabě.

„Proč jste tedy omdlela?“

„Dnes mi nějak není dobře. To přejde.“

Zavrtěl hlavou.

„Měla byste té práce nechat. Ničí vás.“

„Neničí. To přejde.“

„Dali vám už aspoň rukavice?“

„Dali.“

„Ukažte ruce.“

Místo toho skryla Lída ruce za zády a hleděla na něj s němou vzpourou v očích.

„Slečno Sojková,“ pronesl Michal důrazně a začal přecházet po místnosti, „museli bychom si s otcem připadat jako párek darebáků, kdybychom vás nadále nechali tahat ten železný vozík. Já vím, že byste to dělala bez reptání, dokud byste znovu nepadla, že byste to dělala svědomitě a dobře, ale právě proto vás to nemohu nechat dál dělat.“

„Vy mě propouštíte?“ hlesla. „Pro jednu malou nevolnost, kterou bych si nadpracovala?“

„Bože, děvče, vy mě stále nechcete pochopit. Chci vám říci, že už netrvám na tom, abyste mi platila zbytek svého dluhu. Chci, abyste si trochu odpočinula, a pak se podíváme po lehčí práci pro vás. Máte trochu slušný rukopis?“

Lída se hrdě napřímila.

„Zbytek dluhu vám zaplatím. I když mě vyhodíte. Jsme chudí, to ano, ale nikdy nezůstáváme nikomu nic dlužní,“ promluvila rozhořčeně.

Jejich pohledy se zkřížily.

„Ptal jsem se vás, jaký máte rukopis.“

„Chcete mě zaměstnat ze soucitu!“ vykřikla. „Ten si nechte! Když mě vyhazujete od vozíku, vydělám si jinde. A dluh vám splatím. Váš soucit nepotřebuju! Jsem dospělá a umím se postarat o sebe i o děti!“

„Jste tvrdohlavá.“

„To jsem!“

Michal se usmál.

„Jenže to se mi na vás líbí. Poslyšte, proč se tolik bráníte přijmout lepší místo? Nenabízím vám je ze soucitu. Nabízím vám je proto, že mi připadáte bystrá a mám dojem, že byste se dokázala uplatnit mnohem lépe než jako tahačka železného vozíku.“

„Do konce srpna se v žádné jiné práci nezacvičím.“

„To je vaše nové místo tak výnosné? Myslel jsem si, že bychom vás zaměstnali pro začátek v písárně, a na stálo.“

Lída zavrtěla hlavou.

„Děkuji. To nepůjde.“

Michal pokrčil rameny, pak se zvedl a zamířil ke dveřím.

„Dobře, jak si přejete.“

„Pane Stránský,“ oslovila ho plaše. Obrátil se k ní.

„Jsem propuštěna, nebo tu mohu do konce srpna zůstat?“

Hleděl do těch velkých pomněnkových očí a vyčetl z nich, že dívka se stejně půjde zničit jinam, ale dluh mu zaplatí, stůj co stůj.

„Můžete tady zůstat,“ pronesl úsečně, „ale dnes máte placené zdravotní volno a za pět minut vás tu nechci ani vidět.“

V deset hodin byla Lída doma. Neměla však sílu využít náhle nabytého volna k tomu, aby dohonila všechny zanedbané domácí práce. Malátně se odstrojila, padla do postele a v příští minutě už spala.

Probudil ji Aniččin zoufalý výkřik: „Lído, co je ti?“

Děti přišly zvenčí a našly sestru s bílým obvazem na hlavě ležet v posteli jako mrtvou.

„Nic, nic se nestalo, jen jsem trochu upadla,“ pospíšila si Lída, aby je uklidnila. „Dali mi dnes volno. Trochu se prospím. Budete tiše, vidíte?“

Děti se doma dlouho nezdržely. Ohřály si polévku, poobědvaly ji s krajícem chleba a letní slunce je opět vylákalo ven.

Lída se probudila ve čtyři hodiny, trochu se jí točila hlava, ale celkově musela konstatovat, že je v mnohem lepším rozpoložení než kdykoli během uplynulého měsíce. Konečně se tělu dostalo spánku do sytosti a odpočínutý organismus se za to odměňoval dobrou myslí.

Děti stále nebyly doma a Lída se posadila k oknu, aby zevrubně prozkoumala svůj podebraný prst. Vypadal ošklivě a Lída věděla, že by potřeboval lékařskou péči. Jenže doktor, to jsou peníze. Usilovně uvažovala, co by doktor udělal. Vzal by skalpel a ránu rozřízl, aby se hnis dostal ven.

A tak Lída vzala kuchyňský nůž, nabrousila jej a vypálila v plameni svíčky. Pak se zhluboka nadechla a odhodlaně řízla. Vykřikla bolestí, upustila nůž a hleděla, jak se rána zalila krví. Jenže nebyla to jen krev, řinul se i hnis. Lída opatrně zmáčkla nateklé místo a hnis vytlačovala ven. Otok se zmenšoval a bolest kvapem ustupovala. Lída ještě počkala a teprve když si byla jista, že další hnis už z rány neprýští, pečlivě si prst ovázala čistě vyžehleným kapesníkem. Pak se oblékla a šla do nedaleké lékárny. Tam se zeptala, co by jí mohli dát na poraněný prst, aby mu nevadilo neustálé namáčení. Lékárník jí nabídl mast a kromě toho ochranný gumový prst, do něhož mohla ukazováček navléknout a který se dal nahoře stáhnout tak, aby se voda nedostala dovnitř. Lída byla nadšená a i když obojí stálo dost peněz, nezaváhala. Dobře věděla, že jinak by se hojení mohlo natolik zkomplikovat, že by nemohla mýt nádobí a následkem toho by ztratila daleko víc peněz.

V obvyklých šest hodin už stála u svého škopku.

Lékárník měl pravdu, na mastí ošetřený a ovázaný prst teď voda nemohla. Navíc bolel daleko méně než několik posledních dnů. Přesto ale byl nápadný svým černým obalem, a tak se jí druhá myčka i kuchaři soucitně dotazovali, co se jí stalo. Zvláště když jí navíc zdobila hlavu bílá čelenka.

Lída jim však odpovídala nezvykle vesele.

KONEC PRÁZDNIN.

Blížil se konec srpna, prst už byl téměř zahojený, ob vaz z hlavy Lída také dávno odložila, ale znovu na tom byla bídě. Opět nevyspalá, opět šestnáct hodin denně tvrdé dřiny, čtyři a půl hodiny spánku a doma stále větší hory látání, protože neděli co neděli si Lída prodlužovala ranní spánek, jak se čím dál víc bouřil krutě šizený mladý organismus.

Lída však zatínala zuby a byla skálopevně odhodlána všechno vydržet. Už jen pár dnů a dluh bude splacený! Odejde z té hrozné otročiny a nebude už muset snášet všechny ty útrapy. Nebude už dále vídat ani hněvivé pohledy pana Michala Stránského, který s ní od oné příhody s rozbitou hlavou už nemluvil, ale pokaždé, když jej v továrně potkala a se sklopenýma očima zdravila, dával jí nepokrytě najevo svoji zlobu.

Lída nemohla tušit, že za těmi zdánlivě zlobnými pohledy je ukryto cosi jiného. Především nezměrná lítost, ale také obdiv k tomu hrdému děvčátku, jež odmítlo přijmout jeho nabídku na vysvobození a jež se místo toho víc a víc ničí, aniž on by tomu mohl zabránit. Pakliže se v jeho očích skutečně mihla zloba, nebyla to zloba na Lídu, byla to zloba na krutý osud, který způsobil, že se ono půvabné, hrdé a bezesporu bystré děvče musí tak klopotně prát o své živobytí.

Michal Stránský uvažoval o Lídě mnohem častěji, než by si byla pomyslna. Nechtěl se smířit s tím, že by jí skutečně nemohl nějak pomoci ulehčit krutý osud, který ji tak těžce zkoušel. Když pohlédl na její postavu a bledá líčka, pokaždé si začal trpce vyčítat, že rozbité okno auta nenechal být a že na adresu Sojkových ten nešťastný účet vůbec posílal. Považoval to tenkrát za logické a spravedlivé jednání a připadal si ještě milosrdný, když k celé záležitosti nepřivolal strážníka. Nyní už věděl, že svým jednáním potrestal zcela nevinného člověka, který to neměl jednoduché ani předtím, ale jehož jeho trest uvrhl do pravého pekla. Vzpomněl si, jak uviděl ten nuzný byt poté, co se do něj nechal chlapcem dovést. Dívka tehdy seděla za stolem a cosi šila. Teprve nyní jej napadlo, že si šitím nepochybně přivydělávala. Ani tehdy už tedy nemohli vyjít s tím, co jim teta dávala, a